

Kührner Éva

A nyíregyházi kórházi könyvtárak története

Az orvosok, tudásuk alapjait az egyetemeken szerzik meg. Hivatásuk magas szintű művelése viszont folyamatos önképzést feltételez, ami könyvek, folyóiratok és könyvtár nélkül lehetetlen. A kórházak ezért mindig igyekeztek kialakítani kisebb-nagyobb gyűjteményeket a napi munka segítése és a továbbképzés érdekében.

A könyvtáralapítás

Nyíregyházán 1899-ben készült el a 165 ágyas Erzsébet Közkórház. Az öt pavilonból álló impozáns, a korabeli Nyírvidék című lap által Magyarország legmodernebb intézményének nevezett kórház igazgatója, dr. Kállay Rudolf igazgató főorvos nagy tudású ember volt. Azt vallotta, hogy:

“... a kórháznak olyan tudományos felszereléssel és olyan képzett orvosi személyzettel kell rendelkeznie, hogy a betegségek felkutatásánál és azok gyógyításánál minden segédeszköz rendelkezésre álljon.”¹

Mindent meg is tett ennek érdekében, hiszen ő maga szerezte be a hazai és külföldi könyvek és folyóiratok legjavát. Puritán berendezésű szobájába 1901-ben vásároltak 2 üveges könyvszekrényt, így a keze ügyében helyezhette el a mindennapos munkaeszköznek tekintett szakirodalmat.² Alkalmanként az akkor mindössze 4 főből álló orvosi kar rendelkezésére is bocsátotta kincseit. Az orvosok egyetemen megszerzett ismereteik állandó frissítésére törekedtek, ezért 1914-ben tervbe vették egy Orvosi Olvasó Kör létrehozását is, mely azon felül, hogy 14-féle folyóiraatra fizetett elő, vitaesteket, betegbemutatókat, felolvasásokat és a szélesebb érdeklődő közönség számára előadásokat is tervezett.³

Kállay - miután 1915-ben nyugalomba vonult, és orvos leszármazottja nem volt -, könyveit a kórházra hagyta. Az adományról jegyzék nem maradt fenn, de a darabjait az 1919. előtti impresszumú könyvek és folyóiratok között kell keresni. Felajánlását a fenntartó, a vármegye törvényhatósága 1918. december 30-i ülésén örömmel fogadta:

¹ Szabolcs-Szatmár-Bereg Megye Önkormányzati Levéltára (továbbiakban SZSZMBMÖL) IV B 411 675 dob. Jegyzőkönyv 1917 ápr. 30.

² SZSZBMÖL IV B 411 675 dob.

³ Orvosi Olvasó Kör = Nyírvidék 1914. január 15.

“Szabolcsvármegye törvényhatósága dr. Klekner Károly kórházi igazgató főorvos jelentését tudomásul veszi, dr. Kállay Rudolf nyugalmazott kórházigazgató főorvos nemeslelkű és a tudományt szolgáló adományát köszönettel elfogadja, és elhatározza, hogy az Erzsébet közkórházban orvosi művekből álló tudományos könyvtárt létesít s a könyvtárt dr. Kállay Rudolf nevére, mint aki adományával a könyvtár alapját vetette meg Dr. Kállay Rudolf könyvtárnak nevezi el.”⁴

A kor szokásaitól eltérően a szakkönyvtár bizonyos nyilvánosságot élvezett, és működtetéséről a vármegye költségvetésében gondoskodott:

„Tekintettel arra, hogy egy orvosi műveket magában foglaló szakkönyvtár létesítése és fejlesztése, a vármegyei közegészségügyi szempontból nagy fontosságú, mert ezáltal alkalom nyújtatik a vármegyében működő orvosoknak, hogy szakkönyvek olvasása által, az ön és továbbképzést, amelytől vidéki működésük folytán el vannak zárva, eszközöltessék, a törvényhatósági bizottság a dr. Kállay Rudolf szakkönyvtár fejlesztésére és fenntartására évi 400 koronát megszavaz és ezen összegnek a kórházi 1919. évi költségelőirányzatba való felvételét engedélyezi. A dr. Kállay Rudolf szakkönyvtár kezelésével és az engedélyezett 400 koronából, új orvosi szakmunkák beszerzésével a mindenkori kórházigazgató főorvost bízva meg a törvényhatóság.”⁵

Ma már nehéz megítélni, hogy mire volt elég ez a pénz, de tény, hogy a legfontosabb közegészségügyi lap a Népegészségügy éves előfizetése 1920-ban 50, egy ápolónő havi fizetése pedig 300 korona volt. A kor történelmét ismerve, (Tanácsköztársaság, a román megszállás, majd a trianoni döntés miatti menekültáradat) az első években nem is igen tudtak élni a gyarapítás lehetőségével.

A könyvtár kialakítása

A kórház egyre több beteg ellátására kényszerült, ezért a tizes évek végétől napirendre került a bővítés. Az akkori kórházigazgató főorvos, Korompay Klekner Károly, a gondjaira bízott kicsinyke könyvgyűjteményt igyekezett mindenki számára hozzáférhető önálló helyiségben elhelyezni. Elképzelt ezért az 1919–ben Piszer János által tervezett új sebészeti épület földszintjének keleti végébe egy könyvtárhelyiséget.⁶ Gazdasági okokból azonban ez az épület nem épült fel.

⁴ SZSZBMÖL IV 402 1918. dec. 30. jegyzőkönyv 30302 K. 727 Bgy/1918.

⁵ SZSZBMÖL IV 402 1918. dec. 30. jegyzőkönyv 30302 K. 727 Bgy/1918.

⁶ SZSZBMÖL IV B 411 280 dob, és 675 dob.

1926-ban Fábián Gáspár készítette el az épület újabb tervét, melyben elhelyezett egy könyvtárszobát is. Ennek az 1929. február 20-án átadott épületnek a tervét is jelentősen átdolgozták, és a könyvtár a második emeletről a földszintre került, az utcai főbejárat jobb oldalára. Egy 1928-as alispáni jelentésből, viszont az derül ki, hogy a földszint bal oldalán kapott helyet a könyvtár az orvosi ebédlő, a református imaház és a római katolikus kápolna szomszédságában. A tervrajzokon „előadó, szertár” feliratú 4,59 x 5,10 m méretű szoba lehetett tehát az első önálló könyvtárhelyiség, ami a minden hónap első szerdáján megtartott orvosi referálások, előadások, betegbemutatók helyszíne is volt.⁷ Az épület berendezéseire kiírt versenytárgyalás tételei között könyvtári berendezés is szerepelt: 1 db 300x90 cm méretű könyvtárszobai asztal, 1-1 db 3,5; 2,5 és 2 méteres könyvszekrény és egy 150x120 cm méretű lábön álló tábla. Többféle ajánlat közül a legolcsóbbat fogadták el, és a könyvszekrényekre a szállító, Oláh Zsigmond helyi asztalosmester nem is kapott rendelést.⁸ A Nyírvidék cikkéből tudható az is, hogy ez a könyvtárszoba 1929 tavaszától szolgálta a továbbképzést a megrendelt bel- és külföldi lapokkal, melyet bárki használhatott.⁹ Az orvosi szakkönyvtár állománya folyamatosan gyarapodott. A tematika a kórházban akkor működő osztályok igényeit tükrözte. A nagy számú sebészeti, belgyógyászati, patológiai munka mellett csekélyebb számban voltak szülészeti, bőr- és ideggyógyászati művek.

1930-ban Hunek Emil monográfiája számba vette a Nyíregyháza könyvtárait. A listában ugyan nem szerepel a gyűjtemény, de az kiderül, hogy a városban akkortájt az orvosokon kívül a jogászok rendelkeztek még önálló szakkönyvtárral.¹⁰

Egy 1932-ben összeállított adattár viszont már arról vall, hogy az Erzsébet Közkórház könyvtárában 490 kötet könyv volt és akkoriban 10féle folyóiratot fizettek elő, többek között a Zentralblatt für die gesammte Heilkunde, Dermatologische Wochenschrift, Medizinische Wochenschrift, Wiener Medizinische Wochenschrift, Orvosi Hetilap, Gyógyászat, Magyar Orvosi Archivum, Orvostovábbképzés és az Egészség példányait.¹¹

Figyelemre méltó az adattár egy másik bejegyzése is, mely a Klekner Károly kórházigazgató vezetésével 1912-1944 között fenntartott magánszanatóriumról közöl adatokat, megemlítve többek között egy 400 kötetes könyvtárat is, melyben az ismert magyar lapokon túl,

⁷ SZSZBMÖL IV 411. 279. dob.

⁸ Nyírvidék, 1929. 50.évf.57. szám. március 9. 3.o.

⁹ i.m. Nyírvidék, 1929.

¹⁰ Hunek Emil (szerk.): Nyíregyháza és Szabolcs vármegye községei. Bp. 1931.

¹¹ Magyarország gyógyintézeteinek évkönyve 1934. kiad. A Magyarország Klinikáinak és Kórházainak Szövetsége. 789 o. (továbbiakban: Évkönyv 1934.)

főként sebészeti profilú külföldi folyóiratokkal találkozhatunk: Zentralorgan für Chirurgie, Der Chirurg. Joggal feltételezhetjük, hogy miután a személyzet tagjai részben azonosak voltak, ezt a könyvtárat is használták.

A Gerlei-korszak

1936. november 1-én kórházunkba került Gerlei Ferenc, orvoskinevezéssel. A kis bibliotékának ő lett az új gazdája. Könyvtárosi szakmai ismeretek nélkül, csupán jó ösztönétől vezérelve rendszerezte az egyre gyarapodó köteteket. Az alkalmoszerű vásárlások mellett az ajándékozásnak volt nagyobb szerepe az állománygyarapításban. A nyugalomba vonuló kórházi és tiszti főorvosok pl. Flegman Sándor, Földi Emil, Kemény György, Oláh Dániel, Pollatsek Sándor, Vadász Elemér követték az alapító nemes példáját.

A hivatalos leltárkönyv ebből az időszakból nem maradt fenn, de Gerlei minden bizonnyal összeírta a könyvtárban fellelhető dokumentumokat egy-egy füzetbe, a nyilvántartási számokat bejegyezte a könyvek kötéstáblájának belső oldalára és lepecsételte azokat piros tintás „Kállay Rudolf könyvtár” lenyomatú négyszögletű bélyegzővel.

A Kállay Rudolf könyvtár első pecsétje

Ennek tanúsága szerint ekkor már az állományt gyarapították a Bőrgyógyászati és Venerológiai Szemle (1923-), Budapesti Orvosi Újság (1920-), Egészség (1921-), Gyógyászat (1931-), Klinikai Füzetek (1891-), Magyar Orvosi Archívum (1927-), Magyar Orvos (1920-), Népegészségügy (1920-), Orvosi Gyakorlat kérdései (1928-), Orvosi Hetilap (1887-), Orvosképzés (1911-), Röntgen Praxis (1929-), Szemészet (1935-) Természettudományi Közlöny (1914-), valamint a német lapok közül a Beiträge Tuberkulose (1931-), Dermatologische Wochenschrift (1929-), Deutsche Medizinische Wochenschrift (1908-), Klinische Monatsblätter für Augenheilkunde (1930-), Medizinische

Klinik (1921-), Münchener Medizinische Wochenschrift (1926-) Therapie der Gegenwart (1899-) Wiener Klinische Wochenschrift (1903-), és Wiener Medizinische Wochenschrift (1857-) évfolyamai és a Zentralblatt referálólappal sebészeti (1931-), bel- (1921-), nőgyógyászati (1928-), valamint tuberkulóziskutatással (1931-) foglalkozó sorozatai. A huszas évektől már megjelent az állományban egy-egy angol és francia nyelvű folyóirat is: JAMA (1921-) és Presse Medicale (1927-). A magyar és külföldi könyvek között pedig szép számban voltak jelen az akkor rendkívül sikeres Orvosi Könyvkiadó Társulat kötetei.

A könyvtárba került hazai és külföldi folyóiratok listája Gerlei könyvtárossága alatt tovább bővült: Der Chirurg (1936-), Monatschrift für Kinderheilkunde (1936-), Zeitschrift für Tuberkulose (1940-), Zentralblatt für Bakteriologie (1942-) Zentralorgan für Chirurgie (1936-), és a hazaiak: Magyar Nőorvosok Lapja (1938-), Tuberkulózis Elleni Küzdelem (1940-).

A szórványosan vásárolt új dokumentumokba viszont a gondnokság kerek pecsétje is bekerült, hiszen a kórházi tulajdont képező könyveket a kórház alapszabálya értelmében a gondnoknak pecséttel kellett megbélyegezni.¹²

Katalógus akkor még nem volt. A kölcsönzéseket önkiszolgáló módon oldották meg. A főorvosok rendelkeztek egy-egy kulccsal a könyvtárszobához, és az elvitt dokumentumok adatait cédulára felírták. A könyvtár kezelője, Gerlei ilyen cédulákon üzengetve dorgálta meg a késedelmes olvasókat is.¹³ A könyveket pedig igencsak használták, amit a korszakból származó átkötetett, jegyzetekkel ellátott, sokszor hiányos kötetek bizonyítanak ma is. Az orvosi könyvtár fontosságát mutatja, hogy az 1939-es történeti monográfia¹⁴ a 600 ágyas kórház bemutatásakor az összes klinikai ág mellett a röntgen és a laboratórium társaságában említi a könyvtárat is.

A háború után

1945 után másfél évtizedig még Gerlei volt a könyvtáros. Legendás igényességével, precizitásával, ellenszolgáltatás nélkül, egymaga végezte a könyvtári munka minden teendőjét, a rendeléstől a leltározáson át a reklamációig.

¹² Bene János-Margócsy József (összeáll.): Adalékok a százéves nyíregyházi kórház történetéhez. Nyíregyháza 1999.30 p.

¹³ Kalydy Zsuzsanna: Nyíregyháza város könyvtári ellátottsága a két világháború között. Szakdolgozat. Bp. 1974.

¹⁴ Takács László- Kalló Sándor: Szabolcs vármegye közegészségügyi helyzetének áttekintése In: Dienes István (szerk.): Szabolcs vármegye. Bp. 1939.

Folyóirat neve		Évek	Oldal	Évek	Oldal
British Medical Journal		1946-1949	123456	123456	123456
Excerpta Medica:					
a) Dermatology and Venereology (Section XIII)		1946-1949	123456	123456	123456
b) General Pathology and Bacteriological Anatomy (Section VII)		1946-1949	123456	123456	123456
c) Internal Medicine (Section VI)		1946-1949	123456	123456	123456
d) Obstetrics and Gynaecology (Section IX)		1946-1949	123456	123456	123456
e) Ophthalmology (Section XII)		1946-1949	123456	123456	123456
f) Oto-, Rhinolo- & Laryngology (Section XI)		1946-1949	123456	123456	123456
g) Surgery (Section X)		1946-1949	123456	123456	123456
Zeitschrift für Kinderheilkunde & Chirurgie		1946-1949	123456	123456	123456
Surgery, Gynecology and Obstetrics		1946-1949	123456	123456	123456
Wiener Klinische Wochenschrift		1946-1949	123456	123456	123456
Wiener Medizinische Wochenschrift		1946-1949	123456	123456	123456
Wiener Zeitschrift für innere Medizin		1946-1949	123456	123456	123456
Zeitschrift für Homöopathie		1946-1949	123456	123456	123456
Zeitschrift für Metamorphose und Formationsforschung		1946-1949	123456	123456	123456
American Journal of Obstetrics and Gynecology		1946-1949	123456	123456	123456
Monatschrift für Ohrenheilkunde & Hals-, Nasen- & Kehlkopfheilkunde		1946-1949	123456	123456	123456
British Journal of Pathology		1946-1949	123456	123456	123456
Acta Pathologica et Microbiologica		1946-1949	123456	123456	123456

A Gerlei Ferenc által készített folyóirat-érkeztető

A háború utáni nehéz időkben, majd 1945 után, amikor fontos műszereket sem tudtak beszerezni, kapcsolatai révén juttatta a könyvtárat olyan külföldi irodalomhoz, amelyet deviza hiányában nagyobb könyvtárak sem tudtak beszerezni. Széles körű levelezésének eredménye, hogy szinte hiánytalanul sorakoznak a folyóirat-évfolyamok a polcokon. Könyvtárosi tevékenysége vetekedett a mai dokumentátoréval. Minden új kiadványt alaposan áttanulmányozott, és bejegyzéseivel látott el. Így próbálta felhívni a leendő olvasó figyelmét egy-egy érdekességre vagy új jogszabályra, esetleg sajtóhibára. Referáló füzetében a „Gerlei-fóliánsokban” fordításokat készített a fontosabb külföldi cikkekről, és kollégáit kérés nélkül is tájékoztatta az őket érdeklő téma legfrissebb irodalmáról. Sokat küzdött a könyvtár fejlesztéséért, nemegyszer harcolt ki pótköltségvetést. „Anyagi alap nélkül nincs könyvtár” – „a könyvtárról nemcsak beszélni kell, hanem mindent meg kell tennünk, hogy az kellőképpen fejlődhessen”¹⁵ - hangoztatta.

1948-ban a Szabolcsi kalendárium így jellemzi a könyvtárat: „több száz kötettel, folyóirattal rendelkezik, mely a korszerű orvosi

¹⁵ Könczöl Dániel: Gerlei Ferenc, a könyvtáros = Orvosi Könyvtáros 1974. 14. évf. 1 sz. 74-78 p.

munkának és a tudományos kutatásnak elengedhetetlen eszköze.”¹⁶

1950-ben a sebészeti épületben kisebb átalakítások zajlottak le, ekkor kerülhettek a könyvek a régi igazgatói épületbe, a főbejárattól jobbra lévő tágas szoba mennyezetig érő polcaira. Néhány 1950-es impresszumú könyvben még mindig a Kállay Rudolf Könyvtár feliratú bélyegzőt találjuk.

A már jól bevált külföldi lapok mellett referáló folyóiratokkal bővült állomány: 1948-tól megrendelték az angol Excerpta Medica hét (sebészeti, szülészeti, szemészeti, fülészeti, patológiai bel- és bőrgyógyászati), 1954-től a német Berichte patológiai szekcióját. A politikai változásoknak megfelelően megjelentek a szocialista országokból (Csehszlovákia, NDK, Szovjetunió) származó kiadványok is. Az idegen nyelvű dokumentumok között egyre több lett az angol, és megjelent az orosz. Tematikai bővülés is tapasztalható, hiszen új szakmák létesültek, melyek információs igényeit figyelembe kellett venni (1952- onkológia, 1955- gyermek tüdő-, és 1957- traumatológia osztályok).

Könyvtárunk élt a magyar folyóirat-kiadás fellendülésével, és a kezdetektől előfizetője volt a legjelentősebb hazai lapoknak: Magyar Belorvosi Archivum (1947-), Magyar Sebészet (1948-), Ideggyógyászati Szemle (1948-), Tuberkulózis és Tüdőgyógyászat (1948-), Magyar Radiológia (1949-), Gyermekgyógyászat (1950-), Fül- Orr- Gégegyógyászat (1955-), Egészségtudomány (1957-), Magyar Onkológia (1957-), Rheumatológia, Balneológia, Allergológia (1960-), Radiológiai Közlemények (1961-).

A közkedvelt könyvtári szolgáltatások mellett az ötvenes hatvanas évek fordulóján Gerlei ösztönzésére megvalósult a kórházon belüli a folyóiratkörözés.

Gerlei az orvosi praxis mellett egyre kevésbé tudta ellátni a könyvtárosi feladatokat, ezért 1960-tól orvos-tanácsadói irányítása mellett részfoglalkozású nyugdíjast, Török Bélát bízták meg a könyvtári teendők végzésével. Ő hozzálátott az állomány szabályos beleltározásához: az 1960 szeptember 8-án hitelesített leltárkönyvet három részre osztotta, és közösen használta a szakkönyvek, a gazdasági ügyviteli dokumentumok és a bekötött folyóiratok nyilvántartására.¹⁷

¹⁶ Szabolcsi kalendárium, 1948. 137-142 o

¹⁷ A területi instruktor könyvtári ellenőrző füzet 1962. október 4-6.

A hatvanas évek

Időközben a könyvtárpolitikában olyan változások kezdődtek, amik hosszú időn át meghatározták az orvosi könyvtárak munkáját is. Az 1956-os törvényerejű rendeletet¹⁸ követő 24/1960 Eü.M. sz.¹⁹ utasítás következtében kezdődhetett el egy korszerűen működő könyvtári hálózat kialakítása a magyar egészségügy számára. Sok kórházban már addig is jelentős összeget fordítottak dokumentumok beszerzésére, de azok gondozásával, feltárásával, szabályos kölcsönzésével nem törődtek. A budapesti székhelyű Országos Orvostudományi Könyvtár és Dokumentációs Központ (OOKDK) feladata lett a kórházi könyvtárak működésének megszervezése. 1962 végére valamennyi megyei kórházban könyvtárosi státusz létesült és kidolgozták ezeknek az alközponti könyvtáraknak az ügyrendjét, amit az Országos Orvostudományi Könyvtári Tanács hagyott jóvá.²⁰ Nyíregyházán ekkor állt munkába Könczöl Dániel.

Elindult a könyvtár lassú, fokozatos fejlődése. 1962 végétől 1963 márciusáig újraleltározta a dokumentumokat a hivatalosan elfogadott leltárkönyvekben típusonként külön-külön. A leltározást selejtezés is megelőzhette, mert a leltárkönyvben „csak” kb. 400 kötet könyv és 50-60 kötet bekötött folyóirat szerepel. A dokumentumok témáját tekintve, illetve azt figyelembe véve, hogy Klekner 1946-ig az Erzsébet Kórház igazgatója volt az sem zárható ki, hogy a közben bezárt magánszanatóriumából is kerültek ide kiadványok.²¹

A könyvekbe - a szakma szabályai szerint - bekerülő új állománybélyegző már arról tanúskodik, hogy a könyvtár elvesztette a Kállay Rudolf nevet.

A 60-as évek közepétől nőtt a költségvetési keret, és Gerlei tanácsai alapján folyt az állománygyarapítás. A külföldi dokumentumok beszerzése devizahiány miatt ugyan megnehezült, de sokszor a főorvosok külföldi szakmai kapcsolataik révén juttatták hozzá a könyvtárat szakirodalomhoz. Míg 1962 végén 3400 kötet volt az állomány nagysága 403.934.- Ft értékben, az évtized végére 5000 kötet szolgálta az olvasókat 1,200,000.-Ft értékben.²²

A kórházban megjelenő újabb szakterületek (1963-tól anaeszteziológia és intenzív terápia, 1964-től ideggyógyászat, 1968-tól reumatológia, urológia és 1969-től önálló rendelőintézet), információs igényeit is igyekeztek kielégíteni. Szerencsére a magyar

¹⁸ 1956. évi 5. sz. tvr. A könyvtárügy szabályozásáról

¹⁹ 24/1960 Eü.M sz. utasítás az orvostudományi könyvtári hálózatról

²⁰ A magyar orvosi könyvtárügy és dokumentáció 20 éve. Szerk. Szepesi Zoltánné Bp. 1969. 41.o.

²¹ Az első, a hatvanas években nyitott leltárkönyv adatai alapján.

²² Átadó leltár jegyzőkönyve 1969. dec. 19. (továbbiakban: Leltár 1969.)

orvosi könyvkiadást 1957-től uraló Medicina Könyvkiadó ontotta a jobbnál jobb magyar nyelvű irodalmat. Új, közkedvelt sorozatok indultak: Orvostörténeti közlemények, Az orvostudomány aktuális problémái, A gyakorló orvos könyvtára stb. melyek köteteit igyekeztek teljességgel beszerezni. Lexikonokkal, szótárakkal is bővült a kézikönyvtár-állomány. 1957-től rendszeresen járt a Magyar Orvosi Bibliográfia, és megvették a 30 kötetből álló retrospektív magyar orvosi bibliográfiát. 1965 óta előfizettek a National Library of Medicine által kiadott, a világon megjelelő legjelentősebb orvos-egészségügyi szaklapok irodalmát regisztráló Index Medicus című kurrens bibliográfiára, amely lehetővé tette az igényes irodalomkutatását. A periodikák érkeztetése folyóirat nyilvántartó lapokon történt, melyekből az is kiderült, hogy 1964-ben 181 folyóiratféleség járt, de kötetésük időnként akadozott.²³

Megindult a szerzői betűrendes katalógusban való feltárás és a beszerzések bejelentése a központi katalógusba. Az eddig füzetben nyilvántartott kölcsönzést 1963-tól felváltotta a könyvkártyával lebonyolított, személyi kölcsönző kartonos. Elkezdődött a napi statisztika vezetése.

A dokumentumállomány növekedése helyiség gondokat okozott. Részben emiatt, részben pedig annak következtében, hogy fontos kézikönyveknek leginkább az osztályokon veszik hasznát, osztályos alleltárak létesültek. Az osztályra kihelyezett állomány nyilvántartását füzetben oldották meg, 1962-ben 398 kötetnyi kis gyűjtemény volt az osztályokra kihelyezve, a legtöbb 184 kötet a kórbonctanon volt használatban.²⁴

Az egyre zsúfoltabbá váló könyvtárban problémát okozott, hogy időnként különféle rendezvények szakították félbe a munkát.²⁵ Az OOKDK módszertani instruktora javasolta ugyan, hogy a rövidesen felépítendő gyermek-, vagy fertőző osztály épületébe tervezzenek be egy könyvtárhelyiséget, de ebből nem lett semmi. A megoldás 1964-ben született, amikor a főbejárat bal oldalán található, a szigorló orvosok egykori lakóhelyéül szolgáló 40 m²-es helyiségből kialakítottak egy olvasótermet és két könyvtáros számára munkaszobát valamint a bejáratnál szemben lévő gazdasági hivatalból egy raktárat.

²³ Leltár 1969.

²⁴ Az 1962-ben megnyitott első leltárkönyv megjegyzéseiből tudható.

²⁵ Leltár 1969.

A régi könyvtár olvasóterme

A régi könyvtár raktára

A könyvtáros részfoglalkozású segítőjével hozzákezdhetett az állomány szakszerű, dokumentumtípusonként elkülönített rendezéséhez. A periodikákat betűrendben, a ritkán használt archív

könyveket a legfelső polcokra numerus kurrensbe helyezték el. A könyveket az OOKDK által akkoriban kidolgozott, az orvostudomány rendszerét figyelembe vevő, és a területet 30 csoportra osztó raktári rend szerint tárolták.

A szakképzett könyvtáros alkalmazása 1966-tól lehetővé tette a könyvtárközi kölcsönzés bevezetését. Könczöl Dánielnek a mindennapi munka végzése és olyan plusz feladatok ellátása mellett, mint az 1969-ben 70 éves kórház első évkönyvnek társszerkesztése és abban az orvosok biobibliográfiájának összeállítása, csak kevés ideje jutott a megyében lassan létrejövő tagkönyvtárak patronálására.

1969 végén vezetéváltásra került sor a könyvtárban. A fővárosba távozott Könczöl a Nyíregyházi Városi Könyvtár fiatal módszertani könyvtárosa Szabó Katalin (későbbi Novák Zoltánné) követte. Az ő vezetése idején vált a könyvtár hazánk egyik legjelentősebb kórházi orvosi könyvtárává.

Út az integrációig

A hetvenes évtized a fokozatos gyarapodás jegyében telt. 1970-ben készült először könyvtárhasználati szabályzat. Több hónapos munka után 1971 májusára használatba vehették az új, galériásan kialakított raktárat, amely emeleti részén a bekötött folyóiratok sorakoztak betürendben, a földszinten a szakkönyvek kaptak helyet az ún. 30-as szakrendben. Az akkor már különgyűjteményként számon tartott archív orvosi könyveket is itt tárolták, bár helyszűke miatt sajnos csak kétsorosán. A raktárban volt némi helyben olvasási lehetőség, később ez lett a feldolgozó könyvtáros munkahelye, majd másolóhelyiség is. Új katalógusszekrényt, folyóirattárlót, olvasói asztalt és székeket, szőnyeget, függönyt vásároltak a 10 ülőhelyes olvasó- és egyben munkaszobába, ahol elhelyezésre került a segéd-, illetve a kézikönyvtári állomány, a bibliográfiák, és a kurrens folyóiratok.

A hetvenes évek végére alakult ki a stabil könyvtárosi gárda is, hiszen a terminológiai és nyelvismeretet is igénylő orvosi könyvtárosság követelményeinek addig nem mindenki tudott megfelelni, ezért eleinte nagy volt a fluktuáció. A részfoglalkozású munkatársak (Fekete Lászlóné, majd dr. Hadnagy Rozália) mellé 1975 július 16.-tól második szakképzett főállású dolgozója lett a könyvtárnak dr. Gyarmathy Zsigmondné Ibolya személyében, majd 1977. december 1-jétől társult hozzá Széles Istvánné, Erzsébet feldolgozó könyvtáros. Az akkor még kevésbé beszélt angol nyelvű szakfordítások iránti igény kielégítésére 1971. november 1-jétől 8 órás fordító-dokumentátori státust létesített a kórház (Lovró Istvánné). Megteremtődtek a hét két

alkalommal 18 óráig tartó hosszabbított nyitva tartásnak a feltételei. Az új raktárhelyiség sem oldotta meg hosszú távra a helyszűkét. 1978-ban végre felcsillant a remény, hogy az akkor felépülő rendelőintézetben végleges helyet kap a könyvtár. Ebből nem lett semmi. Pár év elteltével az új sebészeti osztály tervei között tűnt fel egy könyvtárterem. Ez az elképzelés sem valósult meg. Végül a könyvtárvezető folyamatos kéréseinek eredményeként 1978-ban a Sóstói úti kórházban a kazánház melletti pincében akadt egy raktárhelyiség. Az ott tárolt archív könyvek és az 1975 előtti folyóiratok állandó melegben és párában voltak, de a helygondokat csak így tudták megoldani.

Az állomány ebben az évtizedben gyarapodott a legintenzívebben. Többnyire a Könyvtárellátó Vállalattól szerezték be teljességre törekvően, több példányban is az alapvető magyar kiadású orvosi könyveket. A külföldi kiadványokat a Semmelweis Könyvesbolt szállította. 1974-ben a Semmelweis Orvostörténeti Könyvtár félszáz művet adományozott, és gyarapította az állományt dr. Faragó Lajos ideggyógyász főorvos 158 kötetes hagyatéka is.

A hazai piacon kapható orvosi folyóiratok a HELIR-en keresztül jártak a könyvtárba, mellettük a legjelentősebb külföldi periodikákra is előfizettek a Kultúra Külkereskedelmi Vállalaton keresztül. 1971-ben a meglévő folyóiratkészlet felülvizsgálatára került sor. A kevésbé használt lapokat új keresett periodikákra cserélték. Ezekben az években kétszer annyi külföldi folyóirat járt, mint magyar, köztük az Excerpta Medica 15 szekciója.

Egyre természetesebbé vált a fölösleges dokumentumok ajándékozás céljából való körözése. A folyóiratok esetében sokszor ez jelentette az elkallódott számok fő beszerzési forrását.

Miután elkészültek a folyóiratok és a szakkönyvek raktári és a szerzői betűrendes katalógusai, hozzákezdtek a fordítási tevékenység, a könyvtárközi kölcsönzés valamint a kongresszusi anyagoknak Megyei Tanács Egészségügyi Osztálya kérésére beindult gyűjtése következtében rohamosan gyarapodó nem hagyományos dokumentumok katalógizálásához is. 1973 júniusától megindult a megye egészségügyére vonatkozó sajtóarchívum építése.

1973-tól a kórház a Debreceni Orvostudományi Egyetem oktatókórházává vált,²⁶ így számos orvostanhallgató, illetve az 1973-tól Budapesten beindult egészségügyi főiskolai képzésben résztvevők miatt, sok egészségügyi dolgozó is megjelent olvasói között. A 250-300 beiratkozott olvasó harmada a hetvenes évektől már nem az orvosok közül került ki. Az 1976/77-es tanévtől folyamatossá vált a

²⁶ Fazekas Árpád-Vágvolgyi János: A Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Kórház története. Nyíregyháza, 1990

medikusok könyvtári képzése, kéthavonta egy-másfél órában. Ennek keretében megismerhették a hallgatók az orvosi könyvtári hálózat munkáját, a helyi információs lehetőségeket és kutatás-módszertani kérdéseket.

Egyre nagyobb igény mutatkozott a dokumentációs szolgáltatásokra. Ezt részben külső források igénybevételével, részben saját erőből lehetett kielégíteni. A könyvtár előfizetett a hálózati központ témafigyelő és gyors tájékoztató szolgálatára, és alkalmanként előre gyártott fordítás másolatokat is vásárolt. 1971-től megrendelte a Current Contents című tartalomjegyzékeket közlő periodika egy, majd 1984-86-között két szekcióját, 1972-től a Cumulated Index Medicus-t. A gondosan kialakított állomány lehetővé tette a személyre szóló témafigyelések végzését, ami eleinte a fordító feladata volt. A 1973 elejétől 9 osztály részére 19-féle egyedi témafigyelés készült rendszeresen.

A hetvenes években betört a technika is könyvtárba. 1971-től üzembe helyeztek egy Zeiss-típusú mikrofilm-olvasót, mellyel olvashatókká váltak az akkortájt közkezdvelt mikrofilm formátumban kapott cikkek. A könyvtárközi kölcsönzések lebonyolítását 1973-tól egy, a kórház fotólaborjában elhelyezett lengyel gyártmányú másológép könnyítette meg, bár az gyakran meghibásodott, és anyaghiány is gátolta a folyamatos munkát.²⁷

A hálózati munka a hetvenes években teljesedett ki, akkor a Megyei Kórház könyvtára 7 tagkönyvtár tevékenységét koordinálta: Városi kórházakban Fehérgyarmaton, Kisvárdán Mátészalkán és Vásárosnaményban, Elme- és Idegyógyintézetben Nagykállóban, valamint Megyei TBC gyógyintézetekben Baktalórántházán és Nyíregyházán. Novák Zoltánné évente akár 4-5 alkalommal is felkereste a kis könyvtárakat, máskor egynapos szakmai képzéseket tartott (pl. 1972 februárjában), hogy megismertesse a munkatársakat legalább a szakma olyan alapjaival, mint a címléírás és a szakozás, mert a szakképzetlen könyvtárkezelők a könyvtári munkákkal egyáltalán nem voltak tisztában. Az OOKDK területi instruktora rendszeresen ellátogatott megyénkbe. A jelentéseiben sok jót írt könyvtárunkról, sürgette viszont a helyhiány enyhítését, kérte a fenntartót a leltározás alatti könyvtárbezárás elrendelésére, és javasolta, hogy szűnjön meg az a klinikáról származó rossz gyakorlat, hogy az új dokumentumok sokszor hónapokig az osztályokon vannak, elzárva más használók elől.

Az új dokumentumok kölcsönzését nehezítette a laza olvasói fegyelem és az, hogy az alleltárban elhelyezett könyvekhez nehezen lehetett

²⁷ Novák Zoltánné: A Szabolcs-Szatmár Megyei „Jósa András” Kórház Gerlei Könyvtárának rövid fejlődéstörténete. = Orvosi Könyvtáros 1974. 14. 79-83 p

hozzájutni. A könyvtár vezetője sokat harcolt azért, hogy az olvasók tartsák be a használati szabályokat, mert a rendszeresen szolgáltató könyvtár csak így tudja biztosítani mindenki számára a dokumentumok legoptimálisabb használatát.

A hetvenes évtizedtől egyre nagyobb figyelmet szenteltek a könyvtári propagandamunkának. Faliújságon mutatták be a könyvtár új szerzeményeit, minden olvasó kézhez kapta a könyvtár használati szabályzatát. 1970-ben indult útjára a Könyvtári Tájékoztató című kiadvány, mely rendszeresen informált a gyarapodásokról, a megrendelt külföldi kurrens folyóiratokról és tájékoztatást adott a könyvtár munkájáról. Időnként országos jelentőségű összeállítások is készültek. 1971-ben készítette el Novákné az orvostudományi tájékoztató eszközöket bemutató füzetkét. Ugyancsak ő állította össze az 1977-ben megjelent, 3. kórházi évkönyvben orvosaink tudományos munkásságának bibliográfiáját.

A könyvtár egyre nagyobb híré lett a megyében és országosan. Ez annak is köszönhető, hogy munkatársai rendszeres résztvevői, előadói voltak a különféle szakmai fórumoknak. A könyvtárvezető 1976. október 5-6-án az Orvosi Könyvtárosok és Orvostanácsadók 6. Országos Értekezletén Budapesten tartott előadást, a „Területi, módszertani munka a nyíregyházi Megyei Kórház Orvosi Könyvtárában” címmel. 1973. májusában az orvostanácsadók tartottak itt tanácskozást, 1979 novemberében pedig négy megyére kiterjedő alközponti tanácskozás helyszíne volt a Gerlei könyvtár.

A Magyar Könyvtárosok Egyesülete 1972. december 8-án megalakult a megyei szervezetében Novák Zoltánné az első elnökség tagja lett, s ott 1975 végéig gazdasági felelősi tisztelet látott el.

Jelentős eseményre került sor 1973. június 13-án, Gerlei Ferenc halálának harmadik évfordulóján, amikor az orvosi szakkönyvtárat róla nevezték el.

1977-ben szervezeti változásra került sor. Az eddig önálló intézményként működő tbc-szanatóriumot, a megyei kórházat, szakrendelőt, üzemegészségügyi hálózatot, nyolc gondozóintézetet és három vidéki szülőotthont integráltak Szabolcs-Szatmár megyei Tanács Kórház-Rendelőintézet néven. A Gerlei Könyvtár állománya ekkor tízezer egységnyi volt.

A II. Gerlei könyvtár:

A Sóstói erdő szélén 1964. augusztus 19-én átadott Megyei Tüdőgyógyintézet legfelső szintjére terveztek egy helyiséget előadóterem és könyvtár céljára. Itt helyezték el a közel 500 kötet

állományt, melyet az egykori nyírbélteki csont-tbc-intézetből hoztak ide. A könyvek elhelyezésére 1971-ben új mennyezetig beépített zárható szekrényeket készítettek.

A könyvtárosi munkát dr. Fábián Sándor sebész főorvos irányításával tiszteletdíjasként Hegedűs Sarolta gyógytornász végezte napi egy órában. 1966-tól már leltárkönyvet is vezetett, mely szerint az állomány 1979-ig 708 kötet könyvre és 442 kötet bekötött folyóiratra gyarapodott. Katalógus akkor még nem volt. A füzetes kölcsönzés gyakran akadályokba ütközött, mert a helyiségben rendezvényeket is tartottak.

1979 szeptemberében a könyvtár új státust kapott (Kührner Éva) azzal a céllal, hogy megnyugtatóan rendezzék a Sóstói úti részleg szakszerű könyvtári ellátását. Az állomány újraleltározása, katalogizálása, a szakfolyóiratok köttetése után, 1980. április 1-jén nyílt meg a felújított II. Gerlei Könyvtár, melyet 1981 nyarán 120 négyzetméteresre kibővítettek, és új bútorokkal rendeztek be.

A Sóstói úti könyvtár

Az ezentúl csak könyvtári célokra használt helyiségben, ahol 15 olvasó számára volt ülőhely, eleinte heti 16 óra volt a nyitvatartás, majd 1986-tól heti 28 óra. Az átalakított Sóstói úti könyvtár lett a munkahelye intézetünk új, angol-német szakos fordítójának, Molnárné Csallány Anikónak

A két Gerlei könyvtárban azonos elvek szerint folyt a munka és az adminisztráció, viszont az állománygyarapítást és feldolgozást külön végezték. Az integrációt követően megindult a gyógyító osztályok telephelyek közötti vándorlása, amit a hozzátartozó könyv- és szakfolyóirat-állomány költöztetése is követett. Ez a dokumentumköltöztetés már-már áttekinthetetlen helyzetet teremtett, ezért a 1986. április 14-én a két telephelyen működő könyvtár munkáját némileg átszervezték, közös lett a gyarapítás és feldolgozás, a Sóstói úti könyvtár fiókkönyvtárként működött tovább. Ekkor az állomány több mint kétezer kötet volt. Bizonyos feladatok (irodalomkutatás és reprográfia) végzéséhez a feltételek eleve csak a „nagy” könyvtárban voltak meg. 1979 után, amikor a duplumként beszerzett szaklapokat lemondták, nagy jelentősége lett a folyóirat-körözésnek. A 80-as években mintegy 57-féle folyóirat cirkulált rendszeresen a két távol lévő kórház között.

Itt kell megemlékezni a kórházban megjelenő másik könyvtári egységről is, mely évtizedeken keresztül jelentős szerepet töltött be a dolgozók és a betegek művelődésében.

A közművelődési és betegkönyvtár

A szakszervezetek 1945 után igyekeztek az orvosi szakkönyvtárak mellett munkahelyi könyvtárakat létesíteni szépirodalmi és ismeretterjesztő könyvekkel.

Az Egészségügyi Minisztérium már 1955-ben javasolta betegkönyvtári hálózat kialakítását. A betegkönyvtárak amelyek főként a hosszú ápolási idejű gyógyító osztályokon, szanatóriumokban jelentek meg nem folytattak biblioterápiát, hanem feladatuk a betegek szórakozási és művelődés igényeinek kielégítése volt. Ellenzői inkább a kórházi orvosok voltak, akik féltették betegeiket a fertőzésveszélytől. A hálózat 1965-re tervezett indítása mindig csúszott, a több ágazatot is érintő megoldatlan kérdések miatt. A Művelődési Minisztériumnak rendezni kellett volna a betegkönyvtárak helyét a hazai könyvtári rendszerben, az Egészségügyi Minisztériumra hárult a személyi és tárgyi feltételek megteremtése, a könyveket a szakszervezet biztosította.

A közművelődési könyvtárak ügye 1977-ben kapott lendületet, ugyanis az 500 vagy annál több dolgozót foglalkoztató egészségügyi intézetekben művelődési bizottságot kellett szervezni, a dolgozók szakmai, ideológiai és általános műveltségének, az egészségnevelés

hatékonyságának emelésére, a kórházi könyvtári ellátás biztosítására.

²⁸

Kórházunkban 1975 decembere óta volt művelődési bizottság, melynek ösztönzésére és az intézmény vezetőinek támogatásával 1977 elején létrejött a közművelődési- és betegkönyvtár. 1978. január 10-én dr. Pálfy Roland főigazgató egy bizottságot jelölt ki a betegkönyvtár állományának megújítására, és az osztályokon végzendő feladatok megszervezésére.

Az 1977 végén bekövetkezett intézeti integráció után szükségessé vált fél állású könyvtáros alkalmazása. A betegkönyvtárral kapcsolatos feladatok végzését Panyik Jánosnéra bízta.²⁹ A mindössze egyhetes könyvtárosi tanfolyamot végzett, főfoglalkozású kolléganőt, 1983. november 15-től szakképzett közművelődési könyvtáros, Mráz Lászlóné váltotta fel.

A könyvtár alapítására, működésére 1980. nov. 20-án szerződést kötött a kórház szakszervezeti bizottsága, az Egészségügyi Dolgozók Szakszervezete Központi- és Szakszervezetek Megyei Tanácsának Könyvtára, létrehozva ezzel az országban másodikként egy integrált beteg és közművelődési típuskönyvtárat, melynek elnevezése: intézeti közművelődési könyvtár lett. Míg a kisebb egészségügyi intézményekben egy könyvtár szolgálta az egészségügyi dolgozók elsősorban szakirodalmi és a betegek szépirodalmi igényeit, kórházunkban a közművelődési könyvtár önállóan tevékenykedett. A szakmai és módszertani irányítását az SZMT-könyvtár végezte a megyei kórház orvosi szakkönyvtárának segítségével. A betegkönyvtárat az orvosi, a közművelődésit a szakszervezeti könyvtár patronálta.³⁰ Így kórházunkon belül már a kezdet kezdetén megvalósult az a különböző típusú (szakszervezeti, beteg- és szakmai) könyvtárak közötti együttműködés, amit az EDSZ központi könyvtára által kidolgozott irányelv 1980-ban javasolt.

Az intézeti közművelődési könyvtár megnyugtató elhelyezését az évtized fordulójára sikerült megoldani (1980), amikor az 1978-ban felavatott új rendelőintézet alagsorában kapott egy 25 m²-es helyiséget.³¹ A szakszervezet anyagi támogatásával megvásárolt új bútorokkal berendezett szabadpolcos könyvtárban lehetőség volt a helybenolvasásra is. 1997 végén költözött mai helyére, az orvosi szakkönyvtár szomszédságába, létrehozva ezzel egy kórházi kulturális központot.

²⁸ Az egészségügyi miniszter 35/1977. (Eü. K. 24.) Eü M számú utasítása az egészségügyi és szociális intézetek, vállalatok közművelődési tevékenységéről.

²⁹ 1978. január 10-én kelt Hivatalos feljegyzés

³⁰ Emlékeztető 1980. nov. 20

³¹ Fazekas Árpád - Novák Zoltánné: Szakkönyvtárak a betegkönyvtárakért = Orvosi Könyvtáros 1980. 20. évf. 4. sz. 414-416 p

A 80-as években a Sóstói úton is kialakítottak egy szabadpolcos közművelődési könyvtárat, mely az elmúlt két évtizedben többször is költözött, míg végül a kilencvenes évek végén kénytelen volt a szakkönyvtárral társbérletben meghúzódnival. A szolgáltatást itt mindig egy részfoglalkozású, nem szakképzett munkatárs nyújtotta.

Az osztályokon lévő betegkönyvtárak állományát üvegezett szekrényekben helyezték el, kölcsönzését az osztályok adminisztrátorai és nővérei végezték társadalmi munkában, amit akkoriban pártfeladatnak tekintettek. Képzésüket az SZMT-könyvtár és az orvosi szakkönyvtár dolgozói munkaidő alatt végezték kétszer két órában.

Az alapításkor, a régi könyvek selejtezése után megmaradt kb. 2000 kötetes állomány szépen gyarapodott. 1977 végén a Kulturális Minisztérium könyvbeszerzésre 90 000 forintot adományozott, melyből 3000 kötetet vásároltak³².

1979-ben a Művelt Nép Könyvterjesztő Vállalat 10 000, 1980-ban a Magyar Könyvkiadók és Könyvterjesztők Egyesülése 7500, a nyíregyházi Hajtómű és Festőberendezések Gyárának két brigádja pedig 1200 Ft. értékű könyvet hozott a betegeknek, majd az SZMT megyei könyvtára, a városi művelődési központ és mások könyvajándékai is gyarapították az állományt. A hetvenes-nyolcvanas évek fordulóján a költségvetésből is jutott 10-12 ezer forint az állomány frissítésére. A szakszervezettel kötött megállapodás értelmében a nyolcvanas évektől a közös fenntartású könyvtár a kórháztól 30 000, a szakszervezettől 10 000 Ft költségvetési hozzájárulást kapott.³³ Az 1977 elején kb. 2000 kötetes üzemi könyvtár állománya három év múlva már megtízszereződött, és a Sóstói úton is volt egy 2000 kötetes letét.³⁴ 1983-ra a letétek száma már 25 volt, és mindenhova járt a szakszervezet lapja, az Egészségügyi Dolgozó.³⁵

Tematikailag az állomány kétharmada szépirodalmi, a többi népszerű tudományos mű, mese- és gyermekirodalom volt. Szakmai szempontból csak az okozott gondot, hogy a többféle forrásból származó könyveket többféle leltárkönyvben tartották nyilván, és a kölcsönzés is elkülönült.

A főfoglalkozású, szakképzett könyvtáros munkába állása után a könyvtár minden munkanapon nyitva tartott, eleinte 11-16 óra között, majd napi nyolc órában. A letéti könyvtárakból naponta kölcsönöztek a betegeknek, az éves forgalom 10-15 ezer kötet volt. Az évenkénti

³² Benda Mária: A betegkönyvtári ellátásról = Orvosi könyvtáros 1978. 18. évf. 4.sz. 357-359.

³³ Emlékeztető 1980. nov. 20

³⁴ Mráz Lászlóné: Közművelődési könyvtárunk = Sz-Sz-B Megyei Kórház 1990. 1.évf. 3sz. 1 o

³⁵ Révay Gézáné: Könyvtárügy Nyíregyházán = Egészségügyi Dolgozó, 1981. december

leltárellenőrzés azt mutatta, hogy elhanyagolható volt az eltűnt könyvek száma. A társadalmi munkás beteg-könyvtárosokat pedig csak nagyfokú és szándékos gondatlanság esetén vonták felelősségre. 90-es években a kórház költségvetéséből egyre kevesebb jutott könyvtári célra. 1991 márciusától az orvosi és a közművelődési könyvtár pénzei összeolvadtak. Az állománygyarapításban az igen drága orvosi művek élveztek prioritást, így a csökkenő költségvetés következtében a közművelődési állomány gyarapítása leállt. Az egészségügy nehéz helyzete és a sorra kerülő személyi leépítések leginkább a szakszervezeti könyvtárat érintették. Az ezredfordulóig már a könyvtár bezárásának a kérdése is felvetődött. Az addigra már közel 20 000 kötetes igen jó összetételű állományt azonban mindenki sajnálta. Így született köztes megoldásként, hogy a megyei könyvtár 2002 októberétől átvette a közművelődési könyvtárat, mely a 2003. április 11-i ünnepélyes megnyitó óta fiókkönyvtárként működik tovább. Újraéledne ezzel a hatvanas évek elején már feltámadt gondolat, amikor a megyei könyvtárak fiókkönyvtárakat kívántak telepíteni a megyei kórházakba.

Az integrációtól a rendszerváltásig

Az integráció szakkönyvtárunk számára az ellátandó terület növekedését hozta, hiszen 12, egymástól távol lévő helysín információellátásáról kellett gondoskodni.

A legnagyobb probléma továbbra is a helyszűke volt, hiszen a könyvtárosok és az olvasók egymás útjában voltak, nem lehetett csendet és nyugalmat biztosítani a helybenolvasáshoz. A szakonként más színscíkkal jelölt 7303 kötet könyv és 6631 kötet bekötött folyóirat sokszor két sorban állt a polcokon. Nem csoda, hogy a nyolcvanas években 38 osztályos alleltár volt. A könyvtárosok nyugodtabb munkakörülményeit 1985-ben az olvasóterem szomszédságában lévő szobácskának a könyvtárhoz csatolásával teremtették meg. Ez lett a könyvtárvezető és a feldolgozó könyvtáros munkahelye. A raktározási gondokat az 1984-ben felépült sebészeti épülettömb tetején kapott raktár enyhítette.

Tetézte a bajt, hogy a Sóstói úti a kazánház melletti pinceraktárban 1980 nyarán két kisebb és június 19-én egy jelentősebb beázás történt, s ennek során 100 kötetnyi, nagyrészt külföldi könyv ment tönkre. Szívfájdító volt, amikor pontosan öt év múlva, 1985 június 13-án, ugyanabban a pincehelyiségben, egy csőtörés következtében sűrű penészkötegek lepték el az értékes külföldi lapokat. Akkor 611 kötetet kellett kivonni az állományból 653 176 Ft, értékben.

Kálváriánk 1989-ben szűnt meg, amikor átadták a Sóstói úton a legújabb kórházi épület, s ott az ún. „nyaktag”-ban kaptunk három helyiséget. Itt rendeztük be 95 m²-en új bútorokkal, a dolgozószobából, könyvkiválasztó és olvasói részből, raktárból álló könyvtárat.

Tovább nőtt a tanuló könyvtárlátogatók száma, ezért a klinikai szakmákat reprezentáló kiadványok mellett alapkövetelménnyé vált a több példányos tankönyv- és jegyzetszerzeményezés, és megjelentek az állományban a szakdolgozatok. Az állomány gyarapításában 1945 után is megmaradt az ajándékozás jó szokása. Így kerültek a könyvtárba Árvay László, Székelyföldi József, Péterffy László, Sarvay Tivadar főorvosok könyvei. Bővítették a kínálatot a különböző intézetektől csereként vagy ajándékként érkezett dokumentumok, amelyek között sok volt a könyvesbolti forgalomba nem kerülő értékes mű.

A négy felsőfokú végzettségű könyvtáros mellé 1981 februárjától könyvtári állományba került a fordító dokumentátor, aki már angol nyelvoktatást is végzett a két telephelyen 6 kezdő és 1 haladó nyelvi csoport számára. Az egyre nagyobb terhet okozó másolatszolgáltatás miatt 1983-ban sikerült egy könyvtártechnikusi, majd 1988 elején egy takarítói, az év végén pedig a több telephely ellátására egy újabb könyvtárosi státuszt kapni.

A könyvtárosok a velük szemben támasztott szakmai követelményeknek csak folyamatos képzéssel tudtak megfelelni. Bővítették terminológiai- és nyelvismeretüket, megismerték az akkortájt bevezetett új bibliográfiai leírás szabványait, voltak, akik második diplomát is szereztek. Ahhoz, hogy információközvetítő feladatát a könyvtár maximálisan el tudja látni, ismerni kellett az új vizsgáló és műtési eljárásokat, kutatási témákat, az egészségügyben folyó szervezeti változásokat. Ezért a könyvtárosok fontos kötelességévé vált a tudományos rendezvények látogatása, ami egyúttal a továbbképzésüket is szolgálta. Jólesően szembesülhettek azzal, hogy az elhangzott sikeres előadások munkájukat is tükrözték.

Az egyre gyarapodó állományt szakszerűen fel kellett tárni. A személyi állomány növekedése, valamint az 1984-ben vásárolt, stenciles katalóguscédula-sokszorosító gép, majd az 1989-től használt memóriával rendelkező Panasonic írógép, gyorsabbá tette a feldolgozó munkát. 1990-re elkészült a tárgyszókatalógus és befejeződött az egyéb dokumentumok feldolgozása.

A 60-as évek bősége, a 70-es évek szinten maradása után a 80-as évektől beköszöntött a nadrágszij meghúzás évtizede. Az állománygyarapításban a vásárlás mellett jelentős segítség volt az akkoriban hazánkban megjelent Soros-Sabre és Sabre-Mass

Foundation-tól 1987 és 1993 között kapott 687 kötetnyi ajándék. A beinduló főiskolai képzés következtében megjelentek az állományban a szakdolgozatok is.

Nemcsak a kurrens külföldi folyóiratbeszerzés esett vissza, de az integrált intézetben csökkenteni kellett a magyar kiadványok példányszámait is. Zavarok jelentkeztek a Kultúra Külkereskedelmi Vállalat beszerző tevékenységében is. Hiába volt meg sokszor a forintfedezetünk, a vállalat nem tudta átvenni rendeléseinket, devizagondjai miatt. Így előfordult, hogy a dokumentumokat éves késéssel kaptuk csak meg, ami - ismervén az orvostudomány friss információk iránti igényét - képtelenségnek tűnt. A nyolcvanas évek közepén bekövetkezett folyóirat-lemondásokat részben a két évvel korábban indult folyamatos kölcsönzéssel, részben a hálózati központ által bevezetett új szolgáltatásokkal pótolták. Az országba párhuzamosan bejövő külföldi lapok példányszámát központilag minimalizálták, és egyúttal mikroformátumban tették hozzáférhetővé a szakkönyvtárak számára. 1983. januárjától a kilencvenes évek elejéig több mint 30 folyóirat járt könyvtárunknak mikrofilmlapon. Az olvasók nem szívesen használták, noha a leolvasáson kívül másolatkészítést is végzett az 1984-ben beszerzett PENTACTA típusú, német készülék, melynek üzemeltetése nehézkes és drága volt. A kilencvenes évek legelején el is halt ez a szolgáltatás. A jól bevált témafigyelő- és a gyorstájékoztató szolgáltatás mellett 1980-tól új dokumentációs szolgáltatás is megjelent a könyvtárban, a Magyar Tudományos Akadémia által készített ASCA gépi témafigyelés formájában.

Az olvasók egyre frissebb és a könyvtáros által előkészített, releváns információkat és dokumentumokat igényeltek nagyon gyorsan. Ezért a nyolcvanas évek elejétől a könyvtárközi kölcsönzésben megjelent a telefax is. 1982 februárjában sikerült kicserélni a régi másológépet egy normál papírral működő Rex-Rotary gépre. Sajnos, ez sem bírta sokáig a terhelést. Végül 1985-ben a Soros Alapítvány pályázatán nyert a könyvtár egy Rank xerox 1025-ös nagy teljesítményű gyorsmásológépet festékutánpótlással együtt, melyet kizárólag könyvtári feladatokra lehetett használni.³⁶ Érdekesség, hogy a vámórség csak nagyon nehezen engedte a gép működését.³⁷

1980-ban a hálózati központ rendelkezése szerint a tagkönyvtárakat minősíteni kellett. Amely tagkönyvtárak nem tudtak megfelelni a követelményeknek, azokat könyvgyűjteménynek minősítették. Így csak 4 tagkönyvtára maradt a hálózatnak. 1983-ban az áremelkedések miatt sok tőkés folyóirat lemondására került sor, elsősorban a kisebb

³⁶ Országos Könyvtárügyi Tanács 1988. 02. 03.-án kelt levele

³⁷ Beszámoló az OOIIK 1985-ben végzett munkájáról = Az Orvosi Könyvtáros 1986, 26. évf. 2. sz. 3-60.

könyvtárakban. Megnőtt a tagkönyvtárak számára nyújtott könyvtárközi és folyamatos kölcsönzések, tartalomjegyzék-szolgáltatások száma. Ezt segítette a könyvek folyamatosan épülő megyei központi katalógusa. 1981-től az orvosi hálózaton belül régiók alakultak, az olcsóbb és hatékonyabb információellátás érdekében. Régióink központja a DOTE könyvtára 50 000 Ft hozzájárulás fejében megrendelt számunkra olyan tőkés lapokat, amire nekünk nem tellett, így 21 féle folyóiratot kapunk tőlük rendszeresen folyamatos kölcsönzésben.

Több szakmai rendezvényre is sor került kórházunkban. 1984. november 11-én orvosi könyvtárak munkatársai és orvostanácsadói vitatták meg az időszerű könyvtárosi tennivalókat. 1984. szeptember 28-29-én házigazdái voltunk az Orvosi könyvtárosok és orvostanácsadók XI. tájékoztatójának. Ennek fő témája a szívizominfarktus hazai és nemzetközi irodalma, a kapcsolódó szakirodalmi szolgáltatások, illetve az orvosi könyvtár szerepe az integrált egészségügyi intézményben volt.

A könyvtár jó kapcsolatot épített ki a társadalmi és tömegszervezetekkel, kulturális intézményekkel, egyesületekkel. A könyvtárosok közül ketten is tagjai voltak a kórházi közművelődési bizottságnak. Résztvettek az intézeti szakdolgozóinak továbbképzésekben és a szigorlók könyvtárhasználati oktatásában. Rendszeresen tartottak előadásokat és publikáltak a szaksajtóban. Novák Zoltánné két ízben (1980 és 1984) is résztvett a kórház rangos tudományos eseményén, a Jósa Pályázaton. 1980-ban pedig második díjat nyert Széles Istvánnéval közösen az Alkotó Ifjúság pályázaton.

Továbbra is megjelent a Könyvtári Tájékoztató, melynek 1986. 4. száma egy témabibliográfia volt, Epilepsia gyermekkorban címmel Széles Istvánné, összeállításában. Ugyancsak ő szerkesztette a Jósa András Kórház-Rendelőintézet dolgozóinak tudományos munkássága 1978-1988 című, 1989-ben megjelent bibliográfiát.

A nyolcvanas évtized szomorú eseménnyel zárult: csaknem fél évtizedig tartó, súlyos betegség után elhunyt a könyvtár vezetője, Novák Zoltánné, akinek a modern szakkönyvtár kialakítása köszönhető. Tőle a stafétabotot dr. Gyarmathy Zsigmondné vette át, aki 1989 és 2000 között tevékenykedett könyvtárvezetőként.

Információs központtá válás

A rendszerváltás a könyvtárak számára számos problémát hozott. Szembesülni kellett a kapitalista árviszonyokkal, inflációval és a félreértelmezett olvasói szabadsággal.

A Sóstói úton nem sokáig tartott a könyvtár idilli helyzete. Először csak a könyvtáros dolgozószobájától, majd 1994. januárjában az egész könyvtártól meg kellett válni, miután szakrendeléseknek kellett a hely. Újra elfoglalhatta régi, harmadik emeleti helyét de most már a közművelődési könyvtárral társbérletben. A rengeteg könyv pedig az ici-pici, egykori cytológiai vizsgálóba zsúfolódott be, ahol dupla sorokban is alig fértek el. Az évtized közepén – igaz, csak átmenetileg - egy újabb kis feldolgozó munkaszobát kapott a könyvtár a nagy kórházban, de erre meg a pénzügyi osztálynak lett szüksége. A krónikus helyhiányon 1991-ben állományapasztással enyhítettek, a kiselejtezett dokumentumokat könyvbörzén hasznosították. Kényszerűségből bővült az osztályos alleltárak száma (a kilencvenes évek közepén már 46) emiatt sokszor lehetetlenné vált az ott lévő példányok használata. Több évtizedes hadakozás után csak 2002 tavaszán sikerült megszüntetni az alleltárakat.

A helyiség gondok 1997-re rendeződtek, amikor átadták a 455 m² alapterületű, részben a régi bútorokkal, részben új olvasói asztalokkal, pultokkal, székekkel berendezett új szabadpolcos könyvtárat a Szent István úton, a gyermekosztály alagsorában.

Az új könyvtár olvasóterme

Az 1997. június 16-án megtartott könyvtárávató egyben névadó is volt, ugyanis ez alkalomból visszakapta a könyvtár alapítója dr. Kállay Rudolf nevét. Az ünnepségen jelen volt dr. Kállay Kristóf, a Szuverén Máltai Lovagrend szentszéki nagykövete, Kállay Rudolf unokája is. Ez alkalomból került a könyvtár bejáratához Tóth Sándor

szobrászművész Kállay Rudolfot ábrázoló bronz portréja.

Tóth Sándor: dr. Kállay Rudolf

A kilencvenes évtized elején megakadt könyvtár egyenletes fejlődése, amikor 4 kolleganő egyszerre ment gyermekgondozási szabadságra. Ezekben az évekbe egymást váltották a helyettesítők, akikkel csak a mindennapi feladatokat lehetett ellátni. Többen új munkahely után néztek, helyüket új kollégák foglalták el (Tukacs Ilona, Szentesi Lajos, Zahari István). 2000 augusztusában változás történt a vezetési poszton is, ahol dr. Gyarmathynét Kührner Éva váltotta fel.

A 90-es évek derekán a gyógyításban meghonosodott új eljárások következtében új igények jelentkeztek, melyek kielégítése anyagi okok miatt egyre nehezebb volt. Az emelkedő árakhoz az évtized végén a könyvtári költségvetés csökkenése, illetve stagnálása társult. A folyóirat előfizetéseknél egyik évről a másikra nem volt ritka a milliós áremelkedés. Szerencsére a beszerzési lehetőségek megsokasodtak, választani lehetett a kedvezőbb ajánlatok közül. Az eddigi Könyvtárellátós és Semmelweis-könyvesbolti, valamint Kultúra Külkereskedelmi Vállalatos beszerzést 1990 körül felváltotta a Librotrade, 1996-tól a Prospero Könyvei, majd a Medicina Könyvesbolti vásárlás, a folyóiratoknál 1997-től az EBSCO, majd 2001-től az Interacta kft. Az egyre több igen jó egyesületi, alapítványi és kis kiadóknál megjelentetett kiadványok beszerzése azonban sokszor nem volt egyszerű. Szerencsére az ajándékozás jó szokása továbbra is megmaradt: 1993-ban dr. Jenei Pál hagyatékából 186 db könyvet kapott a könyvtár, de örömmel fogadták a nyugalomba vonuló doktorok, mint Fábíán Sándor, Papp Tibor, Jakó János, Juhász Lajos, és az aktív orvosok Diószeghy Péter, Mátrai Zsolt, Rákóczi Éva, Szerafin László stb. ajándékait is. Mára 6000 egységre duzzadt az orvosok disszertációiból, tudományos előadásából, cikkeiből a szakdolgozatokból, fordításmásolatokból, témabibliográfiákból, fotókópiákból, álló gyűjtemény is. A személyi állomány bővülésével befejeződött ezeknek az egyéb dokumentumoknak a feldolgozása,

1990-re elkészült a sorozat- és a tárgyszókatalógus és a színcsíkokat új raktári jelölés váltotta fel.

A drasztikus dokumentumár növekedés és a növekvő tanulási kedv miatt (a kórházban évente 100 fő) sokan a könyvtárban kötnek ki. Ennek következtében a 90-es évek végére közel háromszorosára nőtt a beiratkozott olvasók száma. Különösen jelentős a szakdolgozó- és hallgatói létszám növekedése, ami a tanulással magyarázható. Érezte hatását az 1990-ben városunkban létesült DOTE Egészségügyi Főiskolai Kar is. Megjelenése több problémát is felvet: egyrészt a csökkenő költségvetésből új igényeket kellene kielégítenünk (ápolási irodalom), másrészt a főiskolai hallgatók önállótlanúsága sok többlet munkát ró a könyvtárosokra.

Az új korszellem, a félreeső elhelyezésünk és az időhiány újfajta olvasói magatartást is produkált. Az orvosok általában akkor fordulnak a könyvtárhoz, ha szakvizsgára vagy referáló előadásra készülnek, esetleg ha kongresszusi előadáson dolgoznak. Már nem érnek rá órákig olvasgatni a könyvtárban, telefonon megrendelik és a könyvtárosokra bízák az irodalomkutatások, témafigyelések végzését, és az asztalukra várják az irodalmat. Tájékoztatásukra 1990-ben bevezették a tartalomjegyzék-másolatok küldését. Miután 1992-ben a Soros Alapítvány jóvoltából egy újabb Rank Xerox gép érkezett, mindkét kórházban lehetővé vált a másolás. A két gép azonban rövidesen tönkrement, és 2001-ben csak eggyel pótolták. Az új technikának köszönhetően az ezredfordulón lehetővé vált az elektronikus küldés, így a beérkező egyéni és könyvtárközi kérések nagy része ma már számítógépen keresztül teljesül.

A könyvtár nyolc képzett, ambiciózus munkatársa sikeresen birkózik meg - heti 75 órában - a feladatokkal. Az általuk készített irodalomkutatások száma az ezredfordulón évi 100 körül mozgott, és a kérők körében egyre nagyobb számban jelentek meg a nem orvosok (fizikus, pszichológus, auditor, zeneterapeuta, újságíró, de főiskolás és szigorló is).

Közben az információs szektorban is technológiaváltás zajlott le. A könyvtárban az első elektronikus kiadvány a két hetente frissített Current Contents floppy volt 1993-ban, majd ezt követte 1996-tól a 12 éves retrospektív keresési lehetőséggel rendelkező Medline és 2001-től pedig a Cochrane CD-ROM adatbázis. A kiadványok referátumokat is tartalmaznak pótolva ezzel a lemondott referálólapokat és az 1992-ben lemondott központilag készülő témafigyelő szolgáltatást.

Csak a könyvtárból volt elérhető 2002-ben az Elektronikus Információs szolgáltatás az EISZ, amely lehetővé tette a Web of

Science a Science Direct, a SwetsnetNavigator és több magyar kiadvány fulltextes elérését.

2002-ben könyvtári háttérrel biztosítva csatlakozott a könyvtár a kórház egyik orvosa, dr. Zsonda László által kidolgozott távmediciniai rendszerhez, a Mona-System-höz. Így most már nem csak kórházi-, hanem egyre több körzeti orvos is megkeresi egy-egy információért vagy irodalomért.

Az elektronikus kiadványok, információs szolgáltatások megjelenése miatt elkerülhetetlenné vált a könyvtár számítógépesítése. 1990. május 9-én egy másik osztályról kiselejtezték számítógépet (IBM PC/AT kompatibilis) kaptak. Elkezdődött az új beszerzések és az osztályos alleltárakban lévő könyvek adatainak gépre vitele az UNESCO által könyvtárak számára kifejlesztett ingyenes program, a MicroISIS segítségével. A nagy lendülettel indult munka azonban lelassult. A számítógép tárolókapacitása kicsi volt, kevésnek bizonyult a gépi adatfeldolgozásra és információkeresésre, így a Current Contents egy éves anyaga sem fért rá. Ígéretet jött egy 360 megabyte-os winchester beszerelésére, de ez sem valósult meg. Közben a MicroISIS elavult program lett, a feldolgozás leállt. Történtek próbálkozások az SR-Lib integrált könyvtári rendszer beszerzésére, de ebből sem lett semmi. Az 1997-es, új épületbe költözés a 1991 vége óta létező hálózati kapcsolat elvesztését jelentette. Ezt csak 1997. június 1-jétől sikerült a Kulturális Kommunikációs Közalapítványtól elnyert pályázat segítségével újra éleszteni egy évre, míg 1998-ban a kórházi kábelek a könyvtárig kiépültek. Közben a géppark gyarapodott, de az ezredfordulón meglévő 3 gépből csak kettő rendelkezett hálózati kapcsolattal.

Végül 2001 decemberében konzorciumot alapítottak a Nyíregyházi Főiskola könyvtárával, ennek eredményeként az ALEPH integrált rendszer segítségével közös elektronikus katalógusban tárják fel a dokumentumokat. A munka azonban a technikai feltételek hiányában lassan indult meg. A gépek közül csak egy volt alkalmas az ALEPH futtatására, és akadozott az online kapcsolat is a főiskola szerverével. Régi gépek mellé 2002 elején a Miniszterelnöki Hivatal Informatikai Kormánybiztossága pályázatának segítségével kaptak 6, hálózatba kapcsolt korszerű számítógépet, szkennert és nyomtatót. Miután a gépparkot kisebb huza-vona után sikeresen csatlakoztatták az Internetre, és lezajlott a raktári jelzetek revíziója, megindult az adatbevitel. Az egyik régi gép, nagy hiányt pótolva, a sóstói úti könyvtárba került. Ezzel a teljes nyitvatartási időben lehetővé vált az Internet szolgáltatás, és az egyéb számítógépes információkeresési lehetőségek pl. CD-ROM-ok használata, valamint a szövegszerkesztés, szemléltető anyagok készítése.

Az egyre fokozódó információs igények kielégítését nagyban hátráltatta az orvosi könyvtári hálózat megszüntetése.³⁸ Hiányát az olvasók és könyvtárosok egyaránt érezték. Pótlására jött létre 1996 augusztusában a Magyar Orvosi Könyvtárak Szövetsége, a MOKSZ, amely elvállalta a könyvtárosok továbbképzése mellett a szakma érdekeinek védelmét. Erre szükség is mutatkozott, hiszen az új könyvtári törvény következtében a nem nyilvános könyvtárak körébe tartozó szakkönyvtárak igen nehéz helyzetbe kerültek. Számukra nem voltak pályázati lehetőségek, nem részesülhettek az állománybővítésre szolgáló ÁFA-visszatérítés lehetőségéből sem, s a könyvtárosok kimaradtak a különböző juttatásokból (pl. könyvvásárlási keret). E hátrányos helyzet megszüntetése végett 2001 januárjában kérte a könyvtár felvételét a Nyilvános könyvtárak jegyzékébe. Miután a feltételeknek megfelelt, és az olvasók jelentős részét már a külső olvasók adták (2000-ben 38 %), nem volt kétséges, hogy elnyerik ezt a státuszt. A szolgáltatások igénybevételénél az intézeti dolgozók elsőbbséget élveznek, a külső használóknak viszont 2001. január 1-jétől térítést kell fizetniük.

Néhány éves szünet után 1996-ban újra indult a Könyvtári Tájékoztató sorozat. 1991-ben nyomtatásban is megjelent az orvosi könyvtárnak a Medical Subject Headings alapján kidolgozott tárgyszórendszere, e sorok írójának munkája. Ezt követte az 1992. 3-as. számban Groska Éva gyűjtésében, a Módszertani Levelek Bibliográfiája, mely hiányt pótol, és orvosaink nagy örömmel fogadták. Jelenleg a kórházi dolgozók tudományos munkáját feltáró bibliográfiája újabb kötete készül. 2001-től az intézeti intranet-hálózaton elérhető a könyvtár honlapja, így a Könyvtári Tájékoztatók hagyományos füzetét az elektronikus forma váltotta fel. Mindössze a tematikus összeállítások jelennek meg nyomtatott formátumban. A tervek között szerepel a honlap Internetes hozzáférése megvalósítása.

Az 1991-ben megjelent 6. évkönyvben dr. Gyarmathy Zsigmondné tanulmánya olvasható a Gerlei Ferenc Orvosi Szakkönyvtárról. A könyvtár munkatársai rendszeresen publikálnak a kórház évkönyveiben, üzemi újságjában és az országos szaklapokban. A könyvtár vezetője 2000-től az Orvosi Könyvtáros rovatvezetője is. 2003-ban pedig Novák Zoltánnéról írt emlékezésével megnyerte a Magyar Könyvtárosok Egyesülete Területi Szervezete által kiírt Miatta lettem könyvtáros című pályázatot.

Könyvtárunk 1990 óta a Nyíregyházi Főiskola könyvtár tanszékének gyakorlólhelye, e sorok írója oktató is a tanszéken.

³⁸ 20/1992 korm.rend

Több kulturális és szakmai rendezvénynek is otthont adott az új könyvtár. Közreműködői a könyvtári napoknak. 1999. december 29-én került sor Jakó János főorvos Medicina in Nummis című könyvének bemutatójára. Gerlei Ferenc születésének 100. évfordulóján 2001-ben, emlékkiállítás rendeztek. Ugyanebben az évben Nyíregyháza adott otthont a Magyar Könyvtárosok Egyesülete 33. Vándorgyűlésének, melynek rendezésében a könyvtár is részt vállalt. A rendezvény keretében tartották meg a Magyar Orvosi Könyvtárak Szövetségének országos tájérkezletét, és ott a könyvtár munkatársai előadásokkal is szerepeltek.

2002-ben első alkalommal kapcsolódott be az Ünnepi Könyvhét eseménysorozatába. Június 6-án délelőtt Földvári Györgyi "Emberkert" - egy epilepsziás kislány naplója című könyvéről folyt kellemes hangulatú beszélgetés. Majd június 11-én dr. Fazekas Árpád mutatta be A kórházi gyermekosztály 75 éves című könyvét. 2003. április 5-én Bernád Ilona erdélyi természetgyógyász, néprajzossal találkozott az érdeklődők, könyvének bemutatóján. 2002 októberben könyvtári délután keretében ismerhették meg az olvasók az új szolgáltatásokat. 2003-tól pedig rendszeressé váltak a gépi információkeresés témában tartott felhasználóképzések.

A könyvtár vezetője 2000-től a Magyar Orvosi Könyvtárak Szövetségének elnökségi tagja, 2003-tól az Magyar Könyvtárosok Egyesülete Területi Szervezetének titkára.

A 85 éves Kállay Rudolf Orvosi Szakkönyvtár a város egyik legrégebbi könyvtáraként ma már nemcsak a kórház tudományos és kulturális központja, hanem egyedi állományával és szolgáltatásaival a város, a megye szakember- és laikus olvasóközönségét is szolgálja.

Ezúton mondok köszönetet valamennyi volt és jelenlegi munkatársamnak valamint olvasónak, akik értékes információikkal segítették a könyvtártörténet megírását..

1. melléklet: Az állomány

	1962	1965	1970	1975	1980	1985	1990	1995	2000	2002
Könyv	519	1882	2787	4210	6715	9338	11475	13562	14489	14880
Folyóirat	1199	2067	2970	4298	6229	7152	8504	8512	9840	9738
Összesen	1718	3949	5757	8508	12944	16490	19979	22074	24329	24618
Érték	403934	1001998	1598598	3326423	7429333	11575124	19301682	31745748	70445518	91588427
Kurrens hazai folyóirat	n.a	n.a	n.a.	n.a	113	n.a.	131	127	126	127
Kurrens külföldi folyóir	97	n.a	n.a	n.a.	174	178	127	113	90	90

2. melléklet: Beiratkozott olvasók száma:

	1970	1975	1980	1985	1985	1990	1995	2000	2002
Orvos		208	294	269	269	388	320	362	406
Szakedolgozó		6	73	102	102	141	212	563	667
Egyéb diplomás		15	62	66	66	73	38	63	50
Tanuló		11	34	24	24	55	126	376	161
Ügyviteli		146	41	13	13	21	34	112	93
Összesen:	183	286	504	474	474	678	730	1476	1377

3. melléklet: Forgalom:

	1970	1975	1980	1985	1990	1995	2000	2002
Látogatók száma	3334	3396	4891	4644	6855	4430	6590	6142
Kölcsönzött dok.	3832	11471	9945	7170	21021	4320	10128	9702
Helyben használat			21763	13274	18593	9835	14131	11217
Könyvtárközi, kapott	162	218	588	224	654	564	630	615
Könyvtárközi, küldött	30		133	283	155	435	270	329
Irodalomkutatás			35	9	29		137	72
Számítógép haszn.							382	527

4. melléklet: A könyvtár munkatársai:

Könyvtárosok

Könczöl Dániel 1962. 09.15. – 1969. 12. 31.
Novák Zoltánné (Szabó Katalin) 1969. 12. 01. – 1989. 01. 03.
Dr. Gyarmathy Zsigmondné Ibolya 1975. 07. 16. –
Széles Istvánné 1977. 12. 01. – 1992. 08. 24.
Kührner Éva, 1979 09. 10. –1988. 05. 01. és 2000. 08. 01. –
Csatáry Judit 1986 11. 15. –
Groska Éva 1988. 12. 01. – 1998. 05. 31.
Fábiánné Bartovits Ibolya 1992. 11. 01. – 2002. 06. 01.
Balogh Zsoltné 1993. 03. 01 –
Tukacs Ilona 2000. 01. 15. –
Bede Józsefné 1998. 06. 01. –
Szentesi Lajos 2002. 02. 01. –
Zahari István 2002 július 01. –

Könyvtártechnikusok, helyettesítők (egy évnél hosszabb ideig)

Törös Béla 1960. – 1965.
Fekete Lászlóné 1965. 04. 04 – 1975. 12. 31.
Dr Hadnagy Rozália 1970. 03. 01 – 1975.12.31.
Szécsényi Lajosné 1977. 11. 01. – 1978. 07. 17.
Bodnár Gabriella 1983. 02. 01. – 1993.
Kozta Györgyné Lippai Éva 1981. 08. 01. – 1982. 04. 30.
Mogyorós Enikő 1986. 09. 01. – 1987. 04. 30.
Mátrai Pristyák Éva 1991. 06. 15. – 1993. 01. 31.
Erössné Varga Somogyi Anita 1991. 08. 01. – 1993. 08. 18.
Kelemen Norbertné 1991. 12. 20. – 1993. 02. 28.
Dr. Fazekas Imréné 1995. 11. 18. – 1997. 12. 31.
Szabóné Kosztin Edina 1995. 03. 26. – 1996. 03. 01.
Tukacs Ilona 1994. 09. 28. – 1996. 12. 31.
Nagyné Tarr Judit 1994. 09. 28. – 1995. 12. 31.
Bódi Ilona 1994 10. 17. – 1997. 03.

Fordítók

Lovró Istvánné 1971. 11. 1. – 1979. 03. 31.
Csallány Anikó 1979. 04. 1. – 1992. 12. 31.

Takarítók, hivatalsegéddek

Csombordy Lászlóné 1988. 02. 13. – 1994. 03. 22.
Juhász Sándorné 1994. 03. 31. – 2000. 09. 01.

Közművelődési könyvtárosok

Panyik Jánosné
Mráz Lászlóné
Korpos Lászlóné
Dr. Gyúró Imréné
Bede Józsefné
Dr. Ütő Béláné
Szászi Ferencné

5. melléklet: **Irodalom a könyvtárról**

1967.

Sz.Sz.: Hippokratés mikrofilmen érkezik = Kelet-Magyarország, 1967. április 30.

1973.

Gerlei Ferenc tudományos emlékülés Nyíregyházán = Kelet-Magyarország, 1973. június 14.

Novák Zoltánné: Területi, módszertani munka a nyíregyházi Megyei Kórház Orvosi Könyvtárában = Az Orvosi Könyvtáros 1973. 13. évf. 3-4. sz. 250-256. p.

1974.

Könczöl Dániel: Gerlei Ferenc, a könyvtáros = Orvosi Könyvtáros 1974. 14. évf. 1 sz. 74-78 p. Utánközlés: Kórlap. [2001. Klsz.]. 13. p.

Novák Zoltánné: A Szabolcs-Szatmár Megyei „Jósa András” Kórház Gerlei Könyvtárának rövid fejlődéstörténete. = Orvosi Könyvtáros 1974. 14. évf. 79-83. p.

Novák Zoltánné: Területi, módszertani munka a Szabolcs-Szatmár Megyei Tanács Kórházának Orvosi Könyvtárában = Könyvtári Híradó, 1974. 1. évf. 2-3. sz. 49-52. p.

1977

Novák Zoltánné: Az orvosi szakkönyvtár feladatainak bővülése oktató megyei kórházunkban = Könyvtári Híradó, 1977. 4. évf. 1-2. sz. 3. p.

1978.

Novák Zoltánné: Hozzászólás = Az Orvosi Könyvtáros, 1978. 18. évf. 4.sz. 390-391 p.

Páll Géza: Gyógyító kötetek = Kelet-Magyarország,

1979.

Pálfy Roland: Még egyszer a betegek könyvtáráról = Népszabadság, 1979. május 17.

1980.

A betegkönyvtár szerepe... = Kelet-Magyarország, 1980. május 23.

Fazekas Árpád – Novák Zoltánné: Szakkönyvtárak a betegkönyvtárakért = Az Orvosi Könyvtáros 1980. 20. évf. 4. sz. 414-416. p. és Új Tükör, 1980. július 13. és Könyvtári Híradó, 1980. 7. évf.1. sz. 41-43. p.

Gyarmathy Zsigmondné: A központi tájékoztató és dokumentációs szolgáltatásaink jelene és jövője = Az Orvosi Könyvtáros, 1980. 20. évf. 1-2. sz. 92-95. p.

Novákné Szabó Katalin – Széles Istvánné: A Gerlei Orvosi Szakkönyvtár átalakítási terve = Orvosi Könyvtáros 1980. 20 évf. 3.sz. 218-244. p.

Orvosi könyvtárak munkatársai... = Kelet-Magyarország, 1980. november. 12.

Orvostanhallgatók könyvtári képzése Nyíregyházán = Kelet-Magyarország, 1980. november 23.

Páll Géza: „Biblioterápia” és kórházi művelődés = Kelet-Magyarország, 1980. június 29.

Páll Géza: Egészségügyiek művelődése = Kelet-Magyarország, 1980. december 19.

Páll Géza: Mikrofilmcsík, kópia = Kelet-Magyarország, 1980. december 5.

Páll Géza: Témafigyelő szolgálat. Mit ad az ASCA a szabolcsi orvosoknak? = Kelet-Magyarország, 1980. november 16.

Témafigyelő szolgálat = Kelet-Magyarország, 1980. november 16.

1981.

17 ezer kötetből válogathatnak az orvosok. Könyvek - a gyógyítás szolgálatában = Kelet-Magyarország, 1981. szeptember 11.

Révay Gézáné: Könyvtárügy Nyíregyházán = Egészségügyi Dolgozó, 1981. november 3.

1983.

Fazekas Árpád: Munkahelyi művelődés a nyíregyházi megyei kórházban és rendelőintézetben = Népszava, 1983. február 19. 9. p.

Kührner Éva: Egy felújított orvosi szakkönyvtárról. = Orvosi Könyvtáros 1983. 23. évf. 3. sz. 271-278. p. és Könyvtári Híradó, 1983. 10. évf. 1-2. sz. 48-54.p.

Az olvasás, mint gyógyszer = Kelet-Magyarország, 1983. január 26.

1984.

Gerlei-emlékplakett = Kelet-Magyarország, 1984. március 29.

Mikrokártyán lenyomat: segítség az orvosoknak. = Kelet-Magyarország, 1984. október 2.

Novák Zoltánné: A megyei folyóirathelyzetről = Az Orvosi Könyvtáros, 1984. 24. évf. 1. sz. 73-82. p.

Orvosi könyvtárosok tájértekezlete = Kelet-Magyarország, 1984. szeptember 12.

Tarnavölgyi György.: A főorvos emléke = Egészségügyi dolgozó, 1984. február 7. p.

1985.

Novák Zoltánné: Az orvostudományi információk és az irántuk tanúsított érdeklődés = Orvosi Könyvtáros, 1985. 25. évf. 1. sz. 52-57. p.

1987.

Páll Géza: Információk gombnyomásra = Kelet-Magyarország, 1987. március 26.

1988.

Fitos Erzsébet: A Szabolcs-Szatmár megyei Tanács „Jósa András” Kórház-Rendelőintézete Gerlei Könyvtárának története. Szakdolgozat. 1988.

1989.

Széles Istvánné – Gyarmathy Zsigmondné: Igényfelmérés a nyíregyházai Gerlei Orvosi Szakkönyvtárban. = Orvosi Könyvtáros 1989. 29. évf. 4. sz. 297-309. p.

Gyarmathy Zsigmondné: Elhunyt Novák Zoltánné = Az Orvosi Könyvtáros 1989. 29. évf. 1. sz. 107-110. p.

1990.

Gyarmathy Zsigmondné: Elhunyt Novák Zoltánné = Könyvtári Híradó, 1990. 17. évf. 1.sz. 73-76. p.

Mráz Lászlóné: Közművelődési könyvtárunk = Sz-Sz-B Megyei Kórház 1990. 1.évf. 3.sz. 1 o

1991.

Gyarmathy Zsigmondné: A „Gerlei Ferenc” orvosi szakkönyvtár = Szabolcs-Szatmár megyei Könyvtári Híradó 1991. 18. évf. ½. sz. 3-15. p.

Gyarmathy Zsigmondné: A „Gerlei Ferenc” orvosi szakkönyvtár = A Szabolcs-Szatmár Megyei Önkormányzat „Jósa András” Kórház-Rendelőintézet Évkönyv 6. 1991. 23-30. p.

1992.

Gyarmathy Zsigmondné: Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Kórház Orvosi Könyvtárának hétköznapijai = Orvosi Könyvtáros 1992. 32. évf. 4. sz. 223-242. p.

1993.

Szerafinné Szabolcsi Ágnes: Az orvosi információellátás néhány kérdése a „Gerlei Ferenc” Orvosi Szakkönyvtár állománya alapján = Szabolcs-Szatmár megyei Könyvtári Híradó 1993. 20. évf. 2/3. sz. 40-50. p.

1995.

Cservényák Katalin: Arckép: Gyarmathy Zsigmondné kórházi könyvtáros = Kelet-Magyarország, 1995. október 12.

1996.

Gyarmathy Zsigmondné: A Megyei Kórház Gerlei Orvosi Szakkönyvtára, Nyíregyháza = Könyvtári Kis Híradó, 1996, 1. évf. 3. sz. 6-7. p.

1997.

Kovács Éva: Könyvtáratató a kórházban = Kelet-Magyarország, 1997. június 20.

Kührner Éva: Szakirodalmi ellátás a Jósa András Kórház dr. Kállay Rudolf Orvosi Szakkönyvtárában. = Könyvtári Kis Híradó, 1997. 2. évf. különszám 9-10. p.

1998.

Futaky László: Novák Zoltánné In: Könyvtári múltidéző Nyíregyháza, 1998. 243-244. p.

1999.

Fábiánné Bartovics Ibolya: A Gerlei Ferenc Szakkönyvtár fejlődése a medicina hálójában. Szakdolgozat. Debrecen 1999.

Gyarmathy Zsigmondné: Emlékezzünk : Novák Zoltánné Szabó Katalin (1945-1989) = Könyvtárak 50 éve az egészségügy szolgálatában. Bp. MOKSZ, 1999. 223-225. p

Jehoda Imola: Könyvtárak az egészségügy szolgálatában In: Könyvtárak 50 éve az egészségügy szolgálatában: jubileumi emlékkönyv / szerk. Freisinger Jenő; közread. A Magyar Orvosi Könyvtárak Szövetsége, 1999. p. 29-61.

2000.

Beke Gabriella: Orvosi könyvtárak a megyei kórházakban (Összehasonlító elemző vizsgálat) = Orvosi Könyvtáros 2000. 34.évf. 2sz. 12-17.

2001.

Gyarmathy Zsigmondné: A könyvtárközi kölcsönzés múltja, szükségessége = Orvosi Könyvtáros, 35. évf. 2001. 1. sz. 11-12. p.

Gyarmathy Zsigmondné: Tisztelt emlékezők! = Kórlap, 2001. 3. évf., Gerlei Ferenc emlékszám 12. p.

Kührner Éva: Főiskolai hallgatók az orvosi szakkönyvtárban. = Könyvtári Kis Híradó, 2001. 12. évf. 2. sz. 15-16. p.

Kührner Éva: Hozzászólás egy összehasonlító elemző vizsgálatához = Orvosi Könyvtáros 2001. 35. évf. 1 sz. 38-39. p.

Kührner Éva: A könyvtárszervező tudós = Kórlap, 2001. 3. évf, Gerlei Ferenc emlékszám 14-15. p.

2002.

Gyarmathy Zsigmondné: Évforduló = Kórlap 2002.

Kührner Éva: Elektronikus információszolgáltatás az orvosi szakkönyvtárban = Kórlap 2002. 4.évf március-április 7. p.

2003.

Erdeiné Törőcsik Katalin – Kührner Éva: A kórházi könyvtárak múltja, jelene,...jövője? = Tudományos és Műszaki Tájékoztatás 2003. 50. évf. 3. sz. 118-123. p.

Kührner Éva: Miatta lettem könyvtáros = Új Kórlap, 2003. 2.évf. november-december 16-17. p.